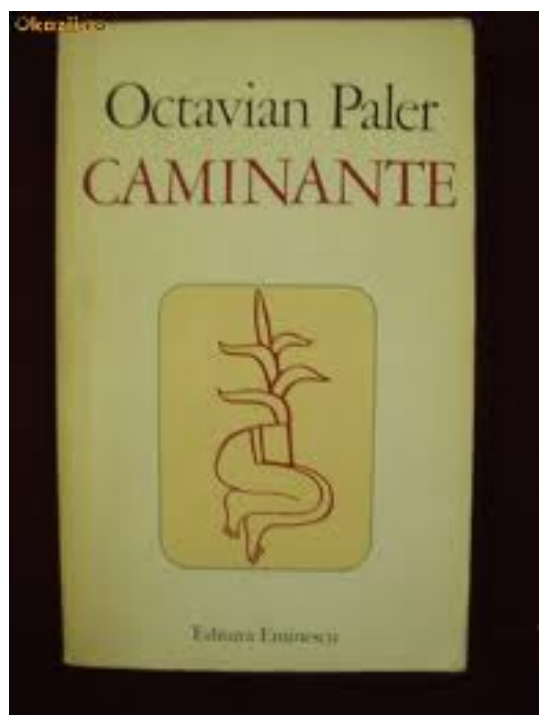

Octavian Paler s-a născut pe 2 iulie. Am recitit săptămâna aceasta "Caminante", o carte scrisă de autor când avea 52 de ani, un moment de introspecție, de mărturisiri pe care azi le înțeleg altfel. În cartea sa am găsit un pasaj care are alt impact sentimental acum, când autorul are deja 5 ani de când e "caminante" (adică un călător) prin univers.

"Am fost, în același timp, zgârcit și generos, gălăgios și tăcut. Am declarat că sunt un anticălător și am scris cărți de călătorie. N-am avut nimic complet, dar am fost ferit de sărăcia totală. Unora le-am putut părea un om cu voință, dar numai eu știu câte hotărâri am amânat pentru alte scadențe, până ce am reușit să le uit. Am iubit, dar tocmai înăuntrul iubirilor mele m-am lovit de singurătate. N-am știut niciodată să renunț și, pe de altă parte, nu m-am priceput să îndrăznesc fără să fiu impulsiv. Am visat excesul și am trăit măsurat. Iată ce e echilibrul meu. Mă frământă vinovățiile, dar niciodată n-am fost în stare să le detest până la capăt. "

"Și cunosc bine motivele pentru care am fost singur, ca și pe cele pentru care am avut nevoie

de dragoste și de prietenie. Cine citește atent ceea ce scriu va observa că nici măcar n-am mințit, încercând să par altceva decât ceea ce sunt. Cum s-ar zice, am trăit mereu la o răscruce. Și chiar în cărțile mele am făcut același lucru. Am privit în același timp spre poezie și spre proză. N-am fost niciodată capabil de opțiuni limpezi. E, bineînțeles, inconfortabil să trăiești astfel, dar n-am ce face. Nu mă pot vedea pe un singur talger al balanței. Și dacă trebuie să-mi reproșez o vină, știu de unde vine reproșul. De la cealaltă jumătate a mea."

Câteva fraze care-l definesc pe Octavian Paler omul, cu visele, contradicțiile din el și care ni-l face și mai drag pentru confidențele sale. „Caminante” nu e doar o carte de călătorii. E o mărturisire a trăirilor scriitorului prin îndepărtatele ținuturi ale Mexicului. Găsesc în cartea pe care vreau s-o readuc în „vizorul” dumneavoastră și altceva în afară de descrierea unor locuri exotice din punctul nostru de vedere. Paler ne vorbește de contradicții, despre lupta dintre civilizații, despre culturi diferite, sau de diferențele de mentalități care nu pot și nu au cum să dispară de pe cele două continente. Contradicțiile sunt, de fapt, prezente în fiecare mexican, și „nu e simplu să trăiești cu un suflet scindat. Mexicanul aspiră să-și recucerească trecutul și, pe măsură ce-l recucerește, se lovește de obstacole care îl împing în impas. Pentru că el nu mai poate fi nici spaniol, nici indian.”

Spania, țara conquistadorilor, înseamnă, la rândul ei, alte contradicții:

„La drept vorbind, există două Spanii. Una care i-a dat lui Columb, dintr-un tezaur secătuit, sume importante pentru a achita cu ele costul expediției. Alta care i-a dat lui Don Quijote doar un cal, un scutier și o iluzie. Una care a amestecat crima cu rugăciunea și n-a cunoscut mila. Alta care n-a cunoscut consolarea. Una căreia Columb și Cortes i-au adus mii de tone de aur. Alta căreia blândul, uscățivul și încăpățânatul Don Quijote i-a dat ceva care nu se poate cântări.”

În Ciudad de Mexico, Paler a ajuns în timpul unui carnaval.

„Nu există, poate, ceva mai trist decât un om care vrea să fie vesel cu orice preț. Dar fiesta nu cere eforturi. Dimpotrivă, pare să se bazeze pe o totală lipsă de efort, în ciuda uriașei energii pe care o risipește. Bărbați în puterea vârstei se comportă ca niște copii, fără să se teamă de ridicol. Totul se întâmplă natural, fără reguli și fără limite, cu o sinceritate care încântă și derutează. Mexicanul are nevoie de sărbători pentru a-și combate tristețea, pentru a ieși din sine însuși. Fără ele, fără zgomotul și strălucirea lor, nu s-ar putea elibera, periodic, de materiile inflamabile pe care le poartă în sine. Se bucură violent ca să-și poată relua după aceea singurătatea.[...]Cunoscători ai sufletului mexican m-au făcut să înțeleg că, simțindu-se vulnerabil, mexicanul e gata să riște totul. Temându-se de primejdii, nici una nu i se pare prea mare. Demnitatea înseamnă probabil pentru el să-și ascundă cât mai bine teama.[...] Rezervat și cordial în același timp, mexicanul îți dezvăluie sufletul atât cât trebuie pentru a observa că ai în fața ta o enigmă. Îl observi și ți se pare liniștit. Chiar impasibil. Dar pe neașteptate va pune mâna pe o machete dacă are senzația că a fost insultat.”

Un alt fapt care sare în evidență e

„felul cum trec familiile de mexicani. Mai întâi bărbatul, adăpostit sub un sombrero impunător. El reprezintă, evident, forța și orgoliul. Se uită undeva în față, ca și cum nu l-ar interesa drumul pe care merge, ci numai problema orizontului. Apoi, la un pas în urmă, femeia și copiii. Bărbatul e vanitos, iar femeia pare să încurajeze această vanitate. Ea se supune de bunăvoie autorității indiscutabile a bărbatului.”

Atitudinea mexicanului în fața morții l-a surprins pe Paler:

„Obişnuit să mă tem de moarte, m-am mirat s-o văd, în Mexic, sărbătorită. [...] sunt amănunte care descumpănesc în Mexic un om înclinat, mai degrabă, să evite gândul că într-o zi va muri...Cum să consideri prăjiturile funebre care se pun peste tot în vânzare înainte de sărbătoarea morților? Ori gestul incredibil de a trimite ființei iubite un mic sicriu de zahăr, pe care e scris prenumele ei. Mărturisesc, nu izbutesc să înțeleg aceste relații ciudate cu moartea.”

În Mexic,

„regăsești mereu o pasiune care ezită între tristețe și nevoia de spectacol. Ca și Spania, Mexicul nu poate despărți frumusețea de tristețe. Ca să te convingi de asta, e destul să vezi, câteva zile la rând, cactuși pe o câmpie uscată. "Cactuși-candelabru" sau cactuși obișnuiți. Plantă a răbdării, așteptând ca, după zile și săptămâni de arșiță, să vină în sfârșit ploaia.”

Nu numai relația mexicanilor cu moartea e altfel decât în Europa (să comparăm doar cu continentul nostru). Chiar relația cu unele „surse” care ar putea să aducă sfârșitul e interesantă, și pe care Octavian Paler nu putea să n-o observe, vulcanii.

„A iubi un vulcan e, probabil, chiar mai mult decât o dovadă de curaj. Poate că există o logică în dragostea pentru vulcani. Așa cum există o logică în faptul că iubim mai mult viața după ce descoperim că o vom pierde.”

O remarcă interesantă făcută de autor despre relația mexicanului cu vulcanul Popocatepetl:

„În zilele de maximă limpezime, mexicanii zic despre Popocatepetl: "se vede". Nici nu e nevoie să pronunțe numele muntelui. Poate că și despre fericire se poate spune uneori la fel.”

Vizita în Mexic a însemnat și vizitarea unor locuri unde băștinașii au fost „convinși” de spanioli prin metode specifice acelor vremuri:

„Abia intrați în incinta fostei închisori spaniole, începe să plouă. O ploaie piezișă, rece și dușmănoasă, care amenință să compromită vizitarea acestei fortărețe sumbre unde spaniolii le-au arătat indienilor recalitrânți toate resursele de persuasiune ale Inchiziției.”

Dacă n-ar fi fost tragic, aş putea zâmbi...”Resursele de persuasiune ale Inchiziției”...

Natura e ceva spectaculos în sine. Acolo, e neașteptat de spectaculos, de diferit, de straniu...
„Lumina după-amiezii apasă zidurile fără să le oprime. Arbori calzi, deveniți aproape muzică, își mișcă frunzele, ca un tigru somnoros mușchii. Pădurea tropicală colcăie, parcă, de amenințări. O întreagă literatură m-a pregătit, de altfel, să n-o pot vedea cu ochi normali. Aventuri, liane, capcane la tot pasul, toate mi se învălmășesc prin minte. Dar, la urma urmei, de ce socotim jungla o pădure patologică? Ea e un triumf al vieții. Și nu e stimulată cu îngrășămintе chimice, cum obișnuim noi, în Jungla civilizată”, să ajutăm plantele. E mai multă sănătate într-o junglă decât în toate livezile și grădinile noastre, ordonate, îngrijite. Jungla e un mic paradis încălzit unde Dumnezeu nu și-a făcut timp să intervină sau n-a vrut, lăsând vegetația, animalele și păsările să se bucure de soare și de ploile tropicale, dar mai ales de libertate. În acest paradis se și moare.”

O seară într-un restaurant în orașul Merida. Doi localnici cântă:

„Caminante, / Caminante, / Care mergi pe drumurile noastre...”

Cum se traduce oare "caminante"? "Drumeț"? Nu, nu-mi place. Poate, "călător".

O consemnare făcută de autor care poate lămuri titlul jurnalului de călătorie în Mexic.

Tot același cântec lămurește, în parte, tristețile autorului:

„Caminante, / Caminante...”

"Nu suntem pentru totdeauna pe pământ; doar puținel aici", suna cântecul.

Și eu am ascultat cântecul/Sărmanul de mine, /

Caminante, / Caminante...”

...și ale noastre...

Tot Paler e cel care definește menirea adevărată a călătorului, dar a celui călător care, mergând undeva, în primul rând se (re)descoperă pe sine...

„Desigur, a vedea înseamnă, mai întâi, nevoia să vezi. Dar, probabil, nu descoperim nimic cu adevărat important într-o călătorie, dacă nu descoperim nimic în noi înșine. La fel ca în Odiseea, o călătorie e, în cele din urmă, în secret, aproape totdeauna o călătorie spre adevărurile noastre și un prilej de clarificări, când ea nu se oprește la simple impresii.”

În „Caminante” scrie că :

“ Există călătorii care nu se termină niciodată.”

Tot ce-a scris Paler mă determină să consemnez o părere personală: există cărți care nu se „termină” niciodată! Se „reînnoiesc” la fiecare recitare...